

320403
28

A DOCTOR CZÍM HASZNÁLÁSA.

D^B. SCHNELLER ISTVÁN és D^B. SZAMOSI JÁNOS

VÉLEMÉNYES JELENTÉSE,

MELYET

A KOLOZSVÁRI FERENCZ JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSÉSZET-, NYELV- ÉS TÖRTÉNETTUDOMÁNYI KARA

1904. MÁJUS HÓ 26-ÁN TARTOTT ÜLÉSÉBEN

EGYHANGULAG ELFOGADOTT ÉS KINYOMATNI HATÁROZOTT.

KOLOZSVÁR

AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJA

1904.

~~B20703~~

Tekintetes Kar!¹

A nagyméltóságú vallás- és közokt. minister 20,232. sz. 1904 febr. 13-án kelt rendeletében felszólítja egyetemünk tanácsát javaslat felterjesztésére azon kérdésre, hogy a doctori cím használása miképen lenne szabályozandó. A minister ugyanis a doctori cím használatát általános rendeletben kívánja szabályozni és félreértések elkerülése végett e szabályozást a nagyközönségnek is tudomására hozni.

Az egyetemi tanács a minister közelebbi intenióját nem ismerve — magyarázatot kér s nyeri azt 28,539. sz. ápr. 9-én kelt leíráttal, a mely szerint a minister véleményes jelentést kíván arra nézve, »hogy mily egyének legyenek a doctori cím viselésére jogosultaknak tekintendők...«, közelebb, »hogy a külföldi főiskolák által képesített doctorok mely esetben, mily feltételek alatt viselhessék a fokozatoknak megfelelő címet Magyarországon. Külfönös esetet képez az, midőn valamely külföldi főiskola oly fokozatot vagy címet ad, a milyent a magyar egyetemek nem adnak«.

Az egyetemi tanács mind a két leíratot leküldötte karunkhoz, a mely is kari határozattal a véleményes jelentésre 237. sz. alatt alúlirottakat szólította föl.

Midőn ezen kötelességnek kívánunk megfelelni, kénytelenek vagyunk mindenekelőtt azt a magyarázatot a jelen helyzetben keresni, a melyet nem találunk meg a minister második leíratában sem.

¹ *A doctor cím használása.* Dr. Schneller István és dr. Szamosi János véleményes jelentése, melyet a Kolozsvári Ferencz József Tudományegyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi kara 1904. évi május hó 26.-án tartott ülésében egyhangulag elfogadott és kinyomatni határozott.

A jelen helyzet *zavart* mutat a doctori cím használatát illetőleg. A címkórság és a mutatósság okozta azt a zavart, mely a magyarországi doctori címek használatánál is mutatkozik; s okozta azt a beteges irányzatot, a mely mindenféle minősítő szakképzettségre is igénybe kívánja venni a doctori címet, a melyet ha itt nem talál — felkeres még Amerikában, esetleg Rómában, Giessenben, Bernben, Zürichben. Promovealtatni kíván mindenki s ha ezt nem lehet megcselekedni: legalább használni kívánja a doctori címet.

A *főiskolák* az egyetemekbe kívántak beolvadni a doctoratus elnyerése kedvéért is. A modern tudományok alkalmazója, a *technica* nálunk, valamint Németországban hiába kopogtatott az egyetem kapuin. Csak az amerikai egyetemek fogadták be a technikát. Minden egyetemen ott találjuk legalább a mérnöki szakot és az electrotechnikát; egyes egyetemek, így nevezetesen a chicagói Havard-egyetem és a Cornell-egyetem a technikát a maga egészében felkarolja; a londoni egyetem 8 facultásával és a manchesteri Victoria-egyetem tekintettel van a technikai szakokra; így szintén a legtöbb olasz egyetemek, továbbá a brüsseli és löweni is. (Dr. Gust. Ritter v. Escherich: Reformfragen unserer Universitäten 74. l.) A visszaütés következménye az lett, hogy a technikai főiskolák Németországban ép úgy, mint nálunk is, kiküzdötték a *promotio* jogosítványát úgy, hogy már most Berlinben, Aachenben, Dresdenben, Hannoverben, Münchenben, Bécsben és Budapesten is teremnek a technikai doctorok; s részben ezen eredménynek hatása alatt most, midőn Bajorország egy második technikának felállítását tervezi: Würzburgban és Erlangenben az egyetem és a városi hatóság egymással versenyezve, az egyetemhez kapcsolni kívánja a Nürnbergben tervezett technikát. A mi egyetemünk is már fennállása első éveiben, Martin tanár ajánlatai útján a miniszterrel együtt foglalkozott a technika betagolásának terveivel s újabb időben ugyancsak ezen eszmét felkarolták illetékes körökben.

A *gazdasági intézetek* is keresik az egyetemmel való kapcsolatot. Liebignek »Chemische Briefe« áthidalták a tudomány és a gyakorlati élet közti űrt s az új eszmék iránt mindig fogékony Halle egyetemébe befogadta a gazdászokat s promoveálja azokat doctorokká.

A tharandi virágzó *erdészeti* iskola a közel fekvő és promovealó dresdeni technikába kíván beolvadni; s nem csekély részben a promoveálás kedvezményéért megtalálta Lipszében s kereste Kolozsvárt is a *kereskedelmi iskola* a kapcsolatot az egyetemmel; s ugyancsak ezen érdek is vezette a kolozsvári ev. ref. és unitárius theológiát fentartó hatóságokat ezen kapcsolatnak létesítésére.

Ha az embert gyógyító orvosok mind doctorok lehetnek, miért ne legyenek ugyanazok az *állatok* is gyógyítók?! Giessenben az orvosi facultás még a múlt század közepe felé megadta az *állatorvosoknak* is a »Doctor medicinae veterinariae«-t s ugyanezt cselekedte meg újabban Bern és Zürich. Bajorország megengedi ezen doctori cím használatát azon esetben, ha az illető állatorvos egész Németországban approbaltatott állatorvosnak s ha a külföldi doctor címet ugyanoly feltételek mellett szerezte meg az illető, mint a minők mellett elérhető ez Németországban. (Hochschulnachr. XIII. 247/8.) Szászországban már nem ily előzékeny a minister. Elismeri ugyan az őt interpellálók előtt az országgyűlésen a giesseni állatorvos doctorokat: de meg van arról győződve, hogy ma Giessen ily ügyben egymagában nem járna el; kijelenti továbbá, hogy a maga részéről az eszmével nem rokon-szenvez. (U.-o. XIV. 180 l.) Még határozottabb állást — bár csak formailag okoskodva — foglal el a porosz kormány, a melynek államtitkára az országgyűlésen kijelenti, hogy a külföldön, nevezetesen Schweizban szerzett Doctor med. vet. mindaddig Németországban nem használható, míg Németország összes egyetemei nem nyújtanak lehetőséget ily doctoratusra. Addig csakis a giessenit ismerik el. (XIV. 163.)

Austriában érthellen módon állítja a minister egy törvényeszéki megkeresésre, hogy az a diploma, a melyet a katonai állatorvosi intézetben és a bécsi állatorvosi főiskolán szereznek, ép oly módon *involvál akadémiai fokozatot*, mint a miként áll ez az orvosdoctor diplománál és a gyógyszerészi magisteri diplománál. (XIV. 103.)

Nálunk sportszerű könnyűséggel elnyerte a budapesti állatorvosi főiskola a promoveálás jogát.

Még az állatorvosi aspiratióknál is nagyobb bajt okoznak azonban a fogorvosok, a fogtechnikusok aspiratiói. A

legnagyobb zavar uralkodik a doctori cím használásában, az ügyesség gyakorlásának feltételeire nézve.

Üzleti szempontok kívánatossá teszik a Doctori címet s a nagy hangzású amerikai »Doctor medicinae Dentariae«, vagy »Doctor dentariae chirurgiae« vagy plane »Doctor of Dental Surgery« imponál a nagy publikumnak.

Igy keletkeztek nem tisztességes közvetítés útján azok az amerikai Doctorok, kik az amerikai Collegeket és egyetemek jóhírnevét a belátók előtt leszállították, úgy, hogy különösen a Münchenben székelő amerikai generális-consul dr. Wormanm erélyes fellépésére az Illinoisi legfelsőbb törvényszék a »nem reputabilis« intézetek Doctor-diplomáit, mint a melyek egyes államokban az orvos gyakorlatra, nevezetesen a fogorvosi gyakorlatra feljogosítanak — érvénytelenítette: ezek közt a chicagói dr. Huxmann-féle German-American-Dental-College diplomáit. (I. XIII. 7. 1.)

Az európai államok a szédelgők ezen térfoglalásával szemben állást foglaltak.

Poroszország a fogorvosi *gyakorlat* megadásának feltételül a szakszerű előképzés mellett annak kimutatását is kívánja, hogy az illető a Primara való gymnasiumi vagy realgymnasiumi érettségit bírja (a megfelelő real iskolai bizonyítvány a latinnal kiegészítendő). XIII. 177 l.

A szövetségi államok is ez álláspontot már-már elfogadták. (XIII. 85. l.)

Ausztria szakemberei (Centralverein Oesterreichischer Zahnärzte) a fogorvosi *gyakorlatot* oly egyénekre kívánják szorítani, kik egyetemen létező fogorvosi intézetet legalább egy éven át látogatták és a foggyógyászatból a külön vizsgát megállották (XIII. 110 l.) Az orvosi körök még magasabb igényeket támasztanak, a mennyiben a fogorvosi gyakorlatba általában az orvosinak specializálását látják, a mely azért is feltételezi az orvosi doctori diplomát s követeli ezen fölül még a fogorvosi doctori címet!! tehát egy dupla vagy hyperdoctori fokozatot. Erre vonatkozólag kérdéssel fordul a minister az orvosi facultásokhoz. (XIV. 14 l.)

Schweiz hajlandó a fogorvosok hiuságával számolni s tekintettel arra, hogy a fogorvosi gyakorlat megadására vonatkozó követelmények magasabbak, mint az amerikaiak, *Schweiz*

kivánja, hogy a »Doctor medicinae dentariae« címet is adományozza az egyetem. (XIII. 110.)

Poroszország ezzel szemben az ilyen fogorvosi Doctori címet (Dr. of dental Surgery) *elvileg* nem adja meg s a múltra nézve megvizsgálja, hogy a külföldi Doctori címet ministeri engedélyvel használó egyének ezt szélhámos módon nyerték-e. Ha ez bebizonyulna, még ezektől is elveszi a doctori címet. (XIV. 134 l.)

Bajorország ezzel szemben megengedi a Doctor of dental Surgery cím használását, de csak is azoknak, kik a fogorvosi gyakorlatra egész Németországra kiterjedő jogosítvánnyal (approbatio) bírnak s ezen Doctori címet épen oly feltételek mellett szerezték meg, mint a mely feltételek mellett külföldi Doctori címek általában szerezhethők meg. Bajorország már most kiköti, hogy a Doctori cím használására jogosított egyének — címükhöz nem írhatják oda »amerikai fogorvos« vagy »Amerikában approbált fogorvos«. (XIII. 247/8 l.)

Szászország pedig országos főtvényszékének (K. Oberlandesgericht) legújabb döntvényével megtiltja azoknak, kik fel vannak jogosítva a doctor dentariae chirurgiae cím használására az egyszerű *Doctori* címnek használását.

Az industrialis érdek mellett azonban lealacsonyítja még a doctori cím értékét a hiúság érdeke. Doctori invasio lepi el Európát épen azon facultás részéről, mely első sorban hivatott a komolyság és szerénység szellemére súlyt fektetni — a theol. facultások részéről — és pedig Rómából. 1903 november 28-án a collegium Urbanum és a gregori theologiai főiskola Gotti és Tripepi cardinálisok elnöklete alatt 159 Doctort crealt s ugyanaznap 498 Baccalaureust és Licentiatust, tehát Doctor candidatust. A tudományos színvonalat némileg sejteti velünk azon előadás, a melyet az új doctorok nevében a belga Kocy tartott: »A régi és az új Éva, a régi és az új Ádám« fölött, oly théma, mely így felállítva »a régi és az új Ádám« mélységes Pál apostoli gondolatát eltorzítja. Ezen két intézet doctor gyáraihoz járulnak még a jezsuiták, Dominicanusok és különösen az apostoli iskolatestvérek theologiai facultása.

S ott vannak végre a *külföldi philosophiai doctorok* legioi!! nemkülönben Angliában, Franciaországban a baccalaureusok és Németországban is a Licentiatások! a magisterek!! Mit csináljunk mindezekkel a doctorokkal, baccalaureusokkal, licentiatásokkal, magisterekkel!!

Értjük ez alapon a Minister Úr azon szándékát, mely szerint a doctori cím használatát egy általános rendeletben kívánja rendezni s e szabályozást minden *félreértések* (tévesztések) elkerülése mellett — (tehát elvi alapon) — köztudomásra hozni; értjük nevezetesen azt is, hogy ezen »embarras de richesse«-ben az egyetemekhez fordul azon közelebbi kérdéssel, »hogymily egyének legyenek a doctori cím viselésére jogosultaknak tekintendők«, hogy »a külföldi főiskolák által képesített doctorok mily esetben, mily feltételek alatt viselhesék a fokozatuknak megfelelő címet Magyarországon« s hogy mit tevének legyünk oly külföldi egyetemi címekkel, a melyeket a magyar egyetemek nem adnak?!

Nagyon is érthető, indokolt kérdések! s nagyon is korszerű ily kérdéseknek tisztázása.

Midőn megbízatásunk értelmében mi is ezen kérdések megfejtéséhez fogunk: teszszük azt azon tudatban, hogy nem mint a körülményekkel alkudozó, hanem egyetemi alapon, tehát elveken megnyugodni kívánókhöz fordult a tanügyi kormány.

Ezen alapon állva, kijelentjük, hogy ezen nagyfokú doctori zavarnak főokozója maga az államnak a kormánya, a mely a doctori címnek eredeti jelentőségét megrontotta.

A doctori cím eredetileg az igaz tudósoknak volt megfizetendő czíme; a mely igen természetesen a »scolares discipules«-ektől megkülönböztetőleg a »scolares docentes«-eket illette, a magistri vagy professores cím mellett; később azután maguk az egyetemek is adományozták a doctori címet a tudományos munkásság elismerése, a tudósnek megfizetése czéljából; különösen pedig a XII. század óta, miután I. Frigyesnek »Habita«-ja »Authentica«-jának tanúbizonysága szerint ezen jogot, számos más előjogokkal együtt a világi hatalom képviselője is s nem sokára a papi hatalom képviselője is elismerte. E jog az egyetemeknek *nem* adományozott, hanem autochthon joga. Sem a császári, sem a pápai hatalom nem

alapította az egyetemeket; a kornak tudományos érzéke, élénk szükségérzete szülte a császári és a pápai hatalom mellett, mint ezekkel egyrangút a studium generalenak harmadik világhatalmát. Czéhek arti — (a mely szó az artes liberales, megister artium, facultas artiumban meg van) — módjára alakultak s védték magukat az ősegyetemek ép úgy a világi, mint az egyházi hatalom beavatkozása, gyámkodása ellen. Czéhek módjára, az inas, legény és mester analogiájára vették fel az egyest, mint baccalaureust a scolares docentium sorába, hogy felszabadítsák mint licentiatust s mesterré tegyék mint magistert (különösen a philosophiai facultásban), mint doctort, (különösen a három felsőbb facultásban.). Ezen czéhes szellemű, megtisztelő, kifüntető, de magában véve semmire sem minősítő jellegében megmaradtak az egyetemi gradusok, mint tisztán az egyetemnek belügyéhez tartozó, legsajátosabb actusok. A reformatió sem változtatott ezen az állapoton, legfeljebb csak annyiban, hogy különösen azon egyetemeken, a melyek Luther szellemének hatása alatt állottak — a theologiae doctor cím — a szentírás tanulmányozásával járó szerénység szellemének erejében nem az egyes egyetemi polgár ambíciójának, hanem a theologiai facultás szabad és egyhangu megtisztelésének tárgyát képezte. Rendesen csak honoris causa adatik a theologiae doctori cím.

Az angol egyetemek autonomiájukat a régi szervezettel leghívebben őrizték meg. Az angol egyetemi gradusok — a bachelor of arts és még csak ezután 3 évre rá letehető master of arts, melyet igen kevesen ambícionálnak — még ma sem bírnak minősítő jelentőséggel.

A közép európai egyetemek a császári, valamint a pápai hatalom tultengése és a territorializmus rendszere miatt autonomiájukban károsultak; egyetemi gradusaik is sokat vesztek *tudományos* jellegükből; de még azon időben is, midőn különösen II. József és I. Ferencz császárok az egyetemeket »Beamtenplantage«-okká kivánták degradálni — az egyetemi gradusok megmaradtak akadémiai, a gyakorlati pályára nem minősítő jellegűek.

Az egyetemi gradusok ezen akadémiai jellege azonban kezdettől fogva igen természetesen nem zárta ki azt, hogy épp úgy, mint a generale studium végzéséről szóló okírat, avagy

egy-egy híres egyetemi tanárnak ajánló levele — ezen egyetemi gradusok is ne szolgáljanak ajánlókul azok számára, a kiket inkább a személyi összeköttetések, hatalmasoknak kegye, nem ritkán szeszélye állított be akár az egyháznak, akár autonóm erkölcsi testületeknek, akár az államnak hatáskörén belül megüresedett hivatalokba. Maga a praxis és nem az egyetem minősítette az egyest és ezen minősítés véglegesíté őt hivatalában. Így jártak el különösen a municipalis és állami hatóságok, míg az egyházi hatóságok már korán saját hatáskörükön belül szervezett vizsgák alapján vezették be különösen a lelkészt hivatalába.

A francia forradalom temette el a patriarchalis államot önkényeskedésével, szeszélyességével. Az egyenlőség frázisa *egyenlő minősítő kriteriumot is kívánt a hivatalok betöltésénél*. Az államvizsgák megállása lett a különböző életpályák megnyílásának általános feltétele.

Franciaország, mely ezen nivelláló állam-fönségerejében a történeti hatalmakat és a társadalom autonóm életét megtörte — igen természetesen tönkre tette az egyetemeket is régi alakjukban — s ily államvizsgálatokra előkészítő szakiskolákká süllyeszté alá.

Németországban újját állotta ezen egyenlősítő törekvésnek nemcsak a számos önálló, egymással versenyző fejedelmek érdeke, hanem nevezetesen Nagy Frigyes védő és fejlesztő szelleme alatt megerősödött, az igazságot tekintet nélkül, de mégis sajátossága szerint kutató egyetemi élet. A külső hatalom által megtörölt és megalázott porosz állam — a szellemi hatalomnak Berlinben emelt egyetemében kívánt tudatosan maga is megerősödni. Eredeti hivatását ezzel az egyetem ismét visszanyerte. Önállósult ismét az egyetem! A tudomány hatalmát elismerte az állam.

Az egyetem szervezője, Humboldt Vilmos emlékiratában az egyetem szervezésének egyik sarkalatos elvét abban látja, hogy az állam az egyetem ügyeibe ne avatkozzék. Az állam gondoskodik az egyetem anyagi ügyeiről, kinevezi a hivatásukra termett tanárokat, de az egyetem belügyeit nem érinti annak tudatában, hogy minden ily beavatkozás csak is árt magának az ügynek.

Ezen elvnek tudatában, de másrészt az állampenség

tudatában is, a mely szerint az állam, mint nemzetállam oly erkölcsi személyiség, a melynek feladata magát az egyéniesült társadalmat szervező szellemével a kultur-állam eszménye felé vezetni — respektálta az egyetemet a maga szabad munkásságában, az egyetemi gradusokat önértékükben, — de más részt önállóan gondoskodott arról is, hogy a társadalom és állam vezető állásaiba csak oly egyének jussanak, a kiknek arravalóságáról *államvizsgák* útján meggyőződött. A szigorlatok, az egyetemi fokozatok az egyetemnek belügyeit képezik, a melyekbe épp úgy nem avatkozik be az állam, mint viszont e fokozatok nem bírnak minősítő hatással az állami alkalmaztatásra; az állami hivatalra *minősítő* vizsgák ellenben tisztán állami s nem egyetemi jellegűek, a melyekre éppen ezért is az egyetemnek, mint ilyennek, semmiféle ingerentiája nincs. Doctoratusnak és állami vizsgának egymáshoz semmi köze.

Ez a tiszta helyzet, a mely a doctoratusi kérdés zürzavarát is egyedül képes tisztázni.

Ezen helyzet magaslatára emelkedett a mi Humboldtunk, a mi nagy Eötvösünk, a midőn egyetemünket a hivatalnoktenyésztő szakiskolának alantiségéből kiemelve — a teljes tanszabadság elvére állította; de ismét teljesen összezavarta a helyzetet Trefort, a midőn az immár antiquált francziás gondolkodásával az egyetemet ismét szakiskolává kívánta degradálni, midőn az állami vizsgák útján a tanszabadságot hazugsággá változtatta s az egyetemi gradusok pegazusát az életpályák ekéje elé fogva be, a jog és államtudományi doctoratust minősítő jellegűvé tette.

Ezzel annál is teljesebbé vált a confusio, mivel nem ugyan a törvény útján, de a gyakorlat útján az orvosi doctoratus minősítő jellegűvé vált s így a doctori cím nem a tudományos jellem elismerésének, az egyetem szervezetébe való külső beolvadásának symbolumává, hanem a gyakorlati életbe való beválásnak, az egyetemtől való elszakadásnak hasznos úti levelévé vált. Természetes már most, hogy nem a tudomány-szomjasok, hanem a mindennapi élet kenyere után éhezőknek nagy serege tolúlt e betevő falatot nyújtó doctori cím elnyerése felé, — nem törődve ezen profán cél után futva — az eszközök szentségével. Maga az államhatalom — tanügyi szerencsétlen politikájával okozta a két kör: az egyetemi gradus

és az államvizsga körének összezavarásával a doctori schwindlit — azt a zavaros helyzetet, a melybe maga a doctoratus jutott.

Nem tisztázta e helyzetet a francia közlárság sem, hanem ellenkezőleg, csakis fokozta az amabilis confusiót, midőn az 1897-iki jul. 21-én kelt decretum értelmében nemcsak a közoktatásügyi miniszter állítja ki az *egyetemen* szerzett és minősítő jelleggel bíró gradusokat, hanem ezen állami doctoratus mellett még az egyetem *maga is* külön doctori diplomát állít ki s az egyetem elnöke ad át az egyetem nevében az *egyetemi* doctornak. Van tehát most ugyanazon szakból, ugyanazon az egyetemen crealt állami doctor és egyetemi doctor. Míg a ministeri egyetemi gradusok minősítők, addig az egyetemi doctori gradus csakis cím, a melynek semmiféle jogi kiváltsági hatása sincs. (L. Lexis die neuen französischen Universitaeten 43. l.)

Mindezek alapján a doctori cím használásának kérdésében létező zavart úgy véljük eloszlathatónak: ha az állam megadja az egyetemnek azt, a mi azokat keletkezésükben rejlő lényegük alapján illeti: a tanszabadság elvén nyugvó tanügyi autonómiájukat s így nem érinti az egyetemnek tudományos jellegű gradusait sem; ellenben a közpályán való vezető ténykedés feltételül minden téren, így tehát különösen a papi, tanítói téren is az államvizsgálatokat, ezen államvizsgák céljainak való megfelelést mindenkitől megkövetelné.

Az állam ezen esetben nem törődne sem a baccalaureatussal, sem a licentiatussal, sem a doctoratussal vagy magister-séggel; ám viselje e címeket úgy, mint a nemesi praedicatuumokat a ki akarja; de minősítő jelleggel, — bármire jogosító alappal, egyetlenegy egyetemi gradus sem bír.

Ügyvéd, bíró, köz- vagy magánhivatalnok, orvos, állatorvos, fogorvos, mérnök, gépész, pap, tanár, tanító csak az lehet, a ki államvizsga útján beigazolta a megfelelő életpályára való qualificatióját. Minden állam sajátos hivatásának tudatában állapítja meg e qualificatio kriteriumait; s éppen ezért csakis *esetenként* állapíthatja meg, hogy miben és mennyiben követel kiegészítést a más államtól nyert qualificatio.

A mint az állam ezen elvet kimondja, de egyszersmind követi is: az államra nézve megszűnt a doctoratusi cím

kérdése szabályozásának nehéz feladata. Az egyetemek, mint olyanok bírják a grádusok creálásának jogát; s már most az egyetemek feladata, hogy e tekintetben csakis a tudomány követelményeire hallgatva, ezen gradusok kérdését lehetőleg egyöntetűen oldják meg; s valósítsák meg a már Baconde különösen Comenius schola-scholarum eszméjét, a tudósok respublicáját, a mely felé éppen legújabb időben történtek lépések, a midőn Bernheim híres rectori beszédének hatása alatt is a német egyetemek rectorai és képviselői Baselben találkoztak, s midőn most e tanév elején Escherich a bécsi egyetem rectora inauguralis beszédében ugyanezen szövetkezés eszméjét ékesen hirdette (59. l.). Közeledő lépést ezen eszmény felé látunk azon tényben is, hogy az egyetemeken divó különbségeket a philosophiai doctorság elnyerése feltételeinél nemcsak Németországban szüntették meg, hanem már a schweizi egyetemek is csak a Freiburgi Dominikanusok miatt nem juthattak a német egyetemekkel való egyezésre a philosophiai doctoratust illetőleg (XIII. 61.).

Igen természetes, hogy az egyetem, a mely a tanszabadság elvén áll, a mely a tudományt semmiféle világi, sem pedig egyházi dogmához nem kötheti, csak oly egyetemi gradusokat ismerhet el, a melyek nem gyúrik le a promotealtat, akár a protestans symbolikus könyvek, akár a tridentinum, vagy bármely politikai vagy egyházi fractio dogmái alá; — s továbbá természetes, hogy csakis oly tudományos intézetek tekinthetők gradus osztására jogosítottaknak, a melyek nem cursusokhoz kötött szakiskolák, hanem a tudomány teljesen szabad művelésének szellemi fellegrái.

Nem állíthatjuk, hogy a doctoratusi zavaros kérdésnek ezen elvi alapon való megoldása — nem járna zökkenésekkel Németországban is az orvosi doctori cím a köztudatba, mint az orvosi praxis felvételének feltétele bejűtött, — jóllehet a szászországi Gewerbeordnung 29. §. a doctori címet nem tekinti az orvosi hivatás gyakorlásának elengedhetlen feltételül; — s nincs törvény, mely éppen ezen doctori címet egyenesen az orvosi praxishoz megkövetelné. S mégis csakis ezen köztudati elfogúltság okozza Németországban is azt a zavart, a mely a Doctor medicinae veterinariae-re, valamint még inkább a Doctor dentariae chirurgiae nézve létezik. Ezen

nehézségeket az állam legyőzi, ha a praxis felvételénél nem veszi tekintetbe az egyetemi gradusokat: az egyetemek pedig meg nem engedik azt, hogy más, mint kizárólagosan tudományos egyetemi és nem személyes szempont döntsön a promoveálásnál. *A dolog természete szerint csakis kevés jogvégezett, csakis kevés orvos — igazán is tudományának doctora.*

Tudjuk azt is, hogy az államvizsgálatok általánosításával számos zavaros érdekek, de történeti jogok is megsérülnek: de a nemzetállam eszméje, a kulturállam követelménye is új eszme és a *modern* állam létevel szorosban egybenőtt követelmény, a miért is annak megvalósulása és érvényesülése lehetetlen a nélkül, hogy a régi állam-eszmény tényezői, a régi kultúra hordozói — ha ezen új nemzetállamhoz és a modern kulturállam követelményeihez nem simúlnak — meg ne sérülnének jogaikban.

De *ez* a fejlődésnek általános törvénye, a melynek követése a jelen esetben annál könnyebb, mivel államunk ma már nem absolut királyság, hanem maga *a nemzet.*

Ezen nemzetállam kormánya ezért is ezen nehézségeket is sajátos missiója erejében le fogja győzni.

Mindezeket szem előtt tartva — különösen ma, midőn a bajokat nem symptomatice, hanem organice, a baj okaira visszamenőleg gyógyítjuk — mi is, mint csak az elvi megoldásban megnyugodni képes philosophiai karnak megbizoltjai — a felvetett doctoratusi kérdésnek csakis olyszerű megoldását tekinthetjük nem meddőnek, mely azon okot elmozdítja, a mely a doctoratus körüli zavart létesítette.

A kifejtettek alapján a kérdés tiszta megoldhatása érdekében ezért is azt tartjuk kívánatosnak, hogy az egyetemi gradusok eredeti jelentőségüket nyerjék vissza: ne minősítsenek semmiféle gyakorlati pályára, hanem mint az egyetemnek sajátos actusai, csak az egyetem tudományos szelleme birtokának elismerő symbolumai, az egyetemhez való tartozás külső kifejezői legyenek, az állam ellenben kinevezett bizottságai előtt megállandó vizsgálatok útján győződjenek meg arról, hogy az általa megállapítandó követelményeknek megfelelően a közhatalra, a vezető szerepre vállalkozó egyes. A külföldön vagy nem állami bizottság előtt nyert minősítvény elismerése,

illetőleg megfelelő kiegészítése fölött dönt a megfelelő kinevezett bizottság, a melytől az érdekelt felelbezhet a miniszterhez.

Az egyetemi gradusok — ha külföldiek — csak az esetleges habilitációnál jöhetnek elbírálás alá. Ezek elbírálására csak az egyetem illetékes, minden felelbezés kizártával.

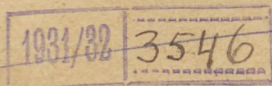
Ezen elvet követve, az állam szempontjából teljesen megvan szüntetve a doctoratus körüli kérdés zavara.

Addig is, míg ezen — ép úgy az államra, mint az egyetemre nézve — normalis állapotra államkormányunk bölcs vezetésével eljutunk : a nmlts. Minister úr által felvetett kérdésre oly átmeneti intézkedés felelne meg, a mely elrendeli, hogy a külföldön szerzett, *minősítő* jelleggel bíró egyetemi gradusokat esetről-esetre a hivatásra minősítő megfelelő állami vizsgáló bizottság dönti el és pedig a következő elvek irányításával :

1. Külföldi főiskolákon szerzett doctori cím hazánkban csak azt illeti meg, a ki a középiskolai érettségi vizsgálatot sikerrel tette le, s a mennyiben azt nem hazai iskolán tette volna le — kiegészítő érettségét bemutat a magyar nyelv- és irodalomból, valamint a magyar történetből.

2. Csak oly egyetemi gradus és így cím vehető fel, a mely hazai főiskoláinkon is meg van s a melyhez való jutás megfelel a hazai főiskoláinkon létező gyakorlatnak. (Igy tehát elesik a baccalaureatusi és licentiatusi cím; az angol master of arts pedig philosophiae doctornak fordítandó.)

3. Csak oly egyetemi gradus jöhet tekintetbe, a melyet a tanszabadság elvén nyugvó főiskola adott s a mely gradussal a tudományos kutatás semmiképen sincsen megkötve.

~~B20103~~